

Verslag leerbijeenkomst 2 Living Lab Lindenholt 19-09-2023

Waar: De Broederij

Aanwezig: Jorine de Bruin (de Broederij), Janneke Wijdeveld (de Broederij), Gidy van Gaans (de Broederij – Tuinbrigade), Paul Geurts (Woonwaarts), Wietske Verweijen (Portaal), Norma Goossens (Talis), Rosien Hamakers (Driestroom), Leonie Veenhuis (gemeente Nijmegen), Ton Verhoeven (gemeente Nijmegen), Sanne Verhoeven (Gemeente Nijmegen), Jan Hassink (Wageningen Plant Research), Lenneke Vaandrager, Marthe Derkzen, Mellany van Bommel (Wageningen Universiteit, leerstoelgroep Gezondheid en Maatschappij).

Stand van zaken Tuinbrigade (Jorine en Gidy)

Een aantal punten uit de evaluatie zijn gedeeld. Met de Broederij als oude boerderij als startpunt voelt het met de Tuinbrigade als dat we “aan het boeren zijn in de stad”.

(Zie de bijlage in de email voor de presentatie.)

- Er worden drie voorbeelden genoemd van tuinen die aangepakt zijn en de bewoners.
 - **Voorbeeld 1:** een tuin waar eerst 900 kilo puin moest worden geruimd. Onder het puin waren druivenstruiken en een moestuintje te zien, de bewoner had een passie voor tuinieren. Met een beetje hulp van de Tuinbrigade staat de bewoner weer in zijn kracht, heeft hij lucht gekregen en is hij in beweging. De bewoner weet de Tuinbrigade te vinden, voor ontwikkeling van zijn tuin (fruitboom geplant) en daarmee een bijdrage aan de wijk.

- **Voorbeeld 2:** een enthousiaste bewoner die mee wilde werken in de tuin, maar daar door lichamelijke klachten niet toe in staat was. Aan het einde van de dag kreeg Gidy een berichtje van hem hoe blij hij was met de inzet van de Tuinbrigade en hoe zijn tuin eruitziet.
 - Belangrijk om “erbij te blijven” en “niet los te laten”. Dan voelen mensen zich gehoord en kun je langdurig contact aangaan.
 - **Voorbeeld 3:** in de tuin gewerkt van een bewoner waar meerdere dingen speelden. Dan is er eigenlijk meer hulp nodig voor de bewoners (gezin) en loopt de Tuinbrigade tegen de eigen grenzen aan.
- Tuindagen met Talis waarbij de Tuinbrigade aansluit werken goed. Bewoners kunnen plantjes komen halen, er worden gesprekjes aangeknoopt, de Tuinbrigade is aan het werk in de buurt. **Zien werken doet werken!**
 - **Resultaten:** 29 voortuinen, 18 achtertuinen, 14x herhaald onderhoud, 5x klein onderhoud, 1x aanpak grotere tuin, 2 voortuin klusdagen, pleegtuin, NK Tegelwippen, Pluktuin Gildekamp. Nu bezig met een grote tuin, om het aangezicht te verbeteren bij het binnenkomen van de buurt.
 - Wat vaker gebeurt is dat bij het aanpakken van tuinen groen (bijv. hoog onkruid) plaatsmaakt voor tegels die eronder liggen. Dat is **soms zoeken tussen groen en grijs**. Een probleem vormt het afvoeren van tegels, dat is een grote kostenpost. Er was ooit een tegeltaxi, maar deze is voor nu tijdelijk gestopt (mede omdat mensen deze dienst weleens gebruikten om oude tegels weg te laten voeren maar er vervolgens zelf nieuwe tegels inlegden).
 - **Tuinbrigade borrel:** de opkomst was lager dan verwacht. Bewoners bij wie de Tuinbrigade vaker was geweest en waar er een langdurigere relatie mee was kwamen wel, bewoners bij wie ze één keer zijn geweest, kwamen niet. Een les die mee wordt genomen is om ook vrijwilligers, niet alleen van de Tuinbrigade maar ook van de Broederij uit te nodigen, dat zijn bekende gezichten.

➔ REACTIES:

- Een vraag waar het **materiaal** vandaan komt en wie dat bekostigt. Bij de Broederij is er de pleegtuin en de subsidie van het Oranjefonds is er om in te zetten. Met de fruitbomen voor in de tuinen is er een lijntje te leggen met Streek op Tafel.
- Er zit een **zoektocht in het terugkomen van de Tuinbrigade en de verantwoordelijkheid van bewoners om hun tuin te onderhouden**. De Tuinbrigade is en wil geen dienstverlener zijn, maar is op zoek naar **beweging**. Benadrukt wordt dat de Tuinbrigade niet automatisch terugkomt, maar probeert om de bewoner aan te moedigen zelf klein onderhoud te doen (bijv. leren hoe je met kokend water onkruid tussen de tegels kan tegengaan). Bij de woningbouwcorporaties wordt opgemerkt dat er steeds meer tuinen terug komen. Belangrijk is om scherp te blijven hierop en in het hoofd te houden wat dit betekent in hoe het duurzaam te houden.

Presentatie eerste resultaten onderzoeksproject Living Lab Lindenholt (Mellany)

(Zie de bijlage in de email voor de presentatie.)

- **DOEL ONDERZOEK:** inzicht krijgen in wat er nu binnen een samenwerking als deze rondom de Tuinbrigade werkt, hoe de rollen in elkaar zitten en waar de opbrengsten en kansen liggen. Op basis van deze inzichten wordt een **duurzaam model voor samenwerking** tussen (groene) sociale wijkondernemingen en formele partners ontwikkeld, evenals **trainingsmateriaal** om de geleerde lessen overdraagbaar te kunnen maken voor anderen, ook in andere wijken.
- **AANPAK:** interviews met betrokken partners bij de Tuinbrigade, leernetwerkbijeenkomsten (nog één eindbijeenkomst in december), verslag van onderzoeksresultaten, toegankelijk eindproduct om te kunnen delen en eerdergenoemd trainingsmateriaal.

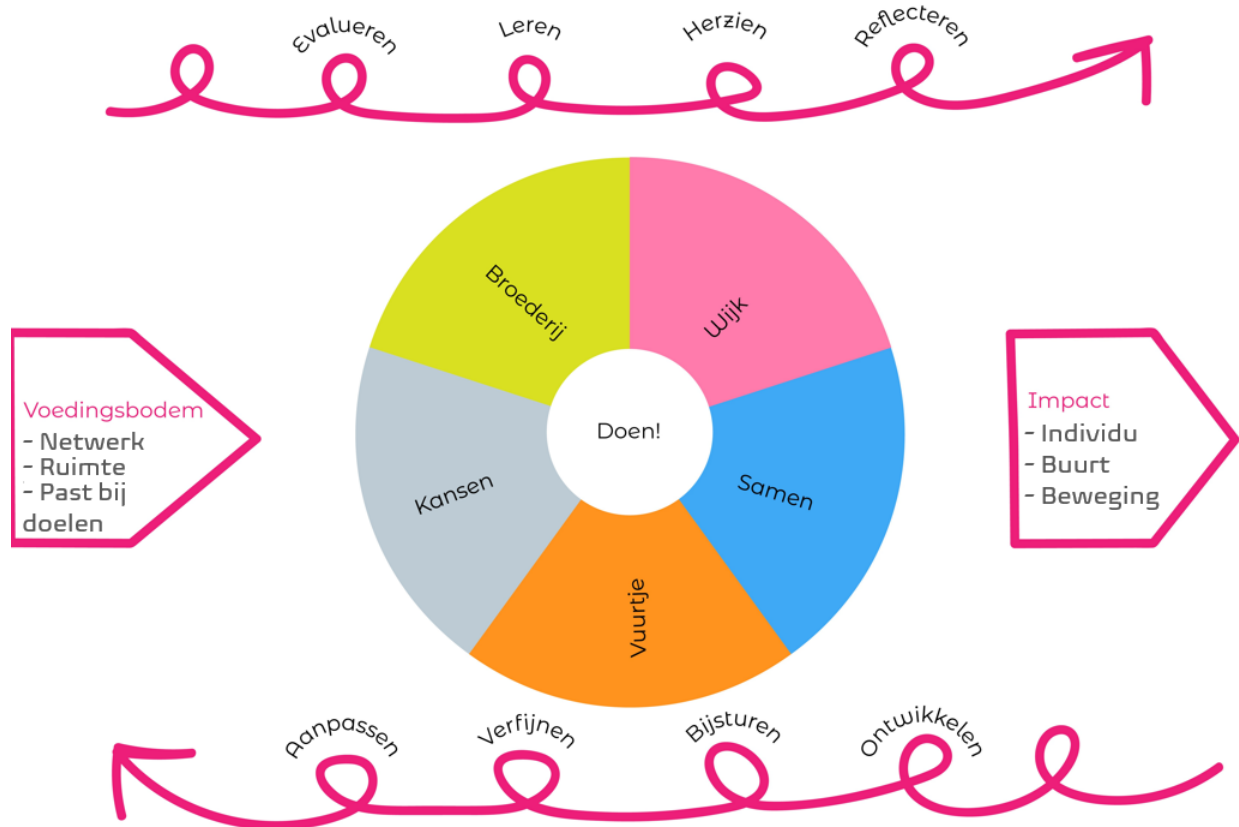

- Er is een bepaalde **VOEDINGSBODEM** waarop het Tuinbrigade project kon ontstaan. Een goed **netwerk** in de wijk en **bestaande contacten** hebben geholpen om de Tuinbrigade te laten ontstaan en zo is het steeds verder gaan rollen (bijv. contact tussen woningbouwcorporaties; contact tussen de Broederij en Driestroom). Er is een **gedeeld gevoel** is met groen en tuinonderhoud te willen doen. De **ruimte** die gevoeld wordt binnen de organisaties om mee te doen draagt ook bij. Bovendien passen de **doelen** van de Tuinbrigade en de eigen organisaties goed bij elkaar. Een aantal keer werd genoemd dat iedereen eigenlijk baat heeft om bij dit project betrokken te zijn, voor henzelf maar het meeste nog voor de bewoners.
- Uit de resultaten hebben we **zes 'werkzame elementen'** gedestilleerd die maken dat dit project werkt en het impact heeft.
 - **DOEN!** – De nadruk op doen kwam heel duidelijk naar voren. **Praktisch en gewoon doen** is de kracht. De **tuin** is waar het om gaat, dat is een **gedeelde uitdaging** die je samen gaat opknappen; dat is niet gericht op individuele problemen van mensen. De tuin is hetgeen

wat je met elkaar deelt, vanuit daar ga je het gesprek aan en komen er andere dingen uit voort. Het **laagdrempelige** maakt dat de Tuinbrigade toegankelijk is en dat wordt als kracht gezien. Gewoon doen betekent ook **lef hebben om buiten de lijntjes te kleuren**.

- **DE KRACHT VAN SAMEN** – Sterk naar voren uit de interviews kwam dat het een **gezamenlijk project** is waarin echt wordt **samengewerkt** en er een **gezamenlijke verantwoordelijkheid** is om het project tot iets moois te maken. Daarin wordt er ook onderling steun ervaren. Elkaars kwaliteiten worden erkend en gewaardeerd. Wat het ook een verbindend geheel maakt zijn de **korte lijntjes**. Dat maakt dat je snel kunt schakelen, dat je naar elkaar kunt doorverwijzen en elkaar kunt inspireren.
 - **VUURTJE: ENERGIE EN BEVLOGENHEID** – Het vuurtje die er is, het **enthousiasme** en de **energie** op dit project maakt dat het loopt en er ontwikkeling in zit. Er is wel doorzettingsvermogen en een bepaalde **drive** nodig om dit project te kunnen doen; de overtuiging van wat de Tuinbrigade betekent drijft mensen.
 - **IN KANSEN DENKEN** – Werkend binnen dit project is het **in kansen denken, kansen zien en die ook aanpakken**. Wel een belangrijk punt dat vaker werd genoemd is dat de **kansen binnen de mogelijkheden** passen, bijvoorbeeld dat de Tuinbrigade qua mensen in balans blijft en geen sterke zorgfunctie op zich neemt.
 - Naast kansen worden er ook **uitdagingen** gezien: financiële borging, draagkracht (niet overspoeld raken door (zorg)vragen), afhankelijkheid van personen, systeemwereld vs. praktijkwereld en hoe dat beter af te stemmen.
 - **SLEUTELROL BROEDERIJ** – Er is een gezamenlijk geloof in de **waarden** die de Broederij uitdraagt (bijv. wederkerigheid, gelijkwaardigheid, relatieopbouw). De **eigenschappen van Gidy en Jorine** worden meermaals benadrukt als cruciaal in het succes van dit project. Tevens wordt aangegeven dat binnen dit project de juiste mensen op het juiste moment bij elkaar zijn en dat de **kwaliteiten en rollen van iedereen nodig** zijn.
 - **VERBINDING IN EN MET DE WIJK** - De Tuinbrigade is aan de slag met vrijwilligers uit de wijk, de Broederij is een plek middenin de wijk waar mensen heen kunnen gaan en een basis vormt. Vanwege de laagdrempeligheid en de sociale kant kan er een band worden opgebouwd met bewoners in de wijk.
- De Tuinbrigade maakt **IMPACT**. Er wordt gewerkt aan het verbeteren van de **leefbaarheid** in de wijk. Dat tuintjes worden opgeknapt doet iets met de **uitstraling** van de buurt en dat het **groener** wordt. Het **sociale aspect** is heel waardevol, je kunt achter de voordeur van mensen komen, je raakt in gesprek, kunt vertellen over en verwijzen naar andere activiteiten bij de Broederij, de relatie tussen burens verbetert. Hierdoor draagt de Tuinbrigade bij aan een stukje **verbinding**.
 - Interessant uit de interviews was: “dan gaat het niet meer om de tuin.” De **tuin als aanjager** maakt dat er van alles tot stand kan komen, zoals de sociale opbrengsten.
 - De Tuinbrigade biedt aanknopingspunten voor verder ontwikkeling, brengt beweging op gang. Dat maakt dat mensen ook naar hun eigen rol kijken en samen verder leren.

- Hieronder het gemaakte model.
 - Een wiel symboliseert beweging. De thema's als bouwstenen.

➔ REACTIES:

- Vraag of het perspectief van de bewoners bij wie de tuin gedaan is, zijn meegenomen. In dit onderzoek spreken we niet specifiek met bewoners. Vanuit het project is er het idee van storytelling. Is ook interessant om intern te kunnen laten zien wat de Tuinbrigade allemaal nog meer brengt. Tegelijkertijd zit hier ook een spanning. Met de Tuinbrigade ga je een gelijkwaardige relatie aan en er zit een kwetsbaarheid in om mensen te gaan bevragen op opbrengsten. Suggestie is om de al verzamelde verhalen samen te brengen en er patronen uit te halen.

Naar buiten in tweetallen

Samen in gesprek aan de hand van twee vragen.

1. Welke rol pak jij binnen de Tuinbrigade en hoe breng je die verder richting de toekomst?
2. Welke uitdagingen zie je in de voortzetting van de Tuinbrigade?

De belangrijkste punten hebben we op post-its geschreven. Hieronder een overzicht:

	Rollen	Uitdagingen
Sanne/Paul	<ul style="list-style-type: none"> - Continueren van initiatief - Blijvend en goed verantwoord - Combineren service en bewoner - Bovenaf vanuit gemeente en onderaf vanuit woningbouwcorporatie kan elkaar aanvullen. - Financiële ondersteuning - Uitbreiding naar andere wijken 	<ul style="list-style-type: none"> - Continuïteit - Betrekken van andere partners? Bijvoorbeeld zorgverzekeraars. - Kun je na de voorkant ook aan de achterkant dingen voor elkaar krijgen? (Bijv. minder eiken- en meer appelbomen). Zijn mensen in een kwetsbare buurt met natuur en biodiversiteit bezig?
Gidy/Leonie	<ul style="list-style-type: none"> - Praktisch bezig zijn - Coördineren - Met mensen werken - Meenemen naar beleid rondom de Sociale Basis en intern afstemmen 	<ul style="list-style-type: none"> - Financieel borgen na pilot - Vanuit de gemeente keuzes maken m.b.t. financiën, waar wel en waar niet bij aanhaken? - Impactmeting: resultaten goed boven tafel krijgen, zonder bewoners te belasten?
Ton/Wietske	<ul style="list-style-type: none"> - Verbinden van sociaal en fysiek rondom gezondheid en groen. Past dit project ook in. - In de uitvoering is de samenwerking al beter ingebed (fysiek, sociaal, veiligheid). - Fysiek en sociaal hebben elkaar nodig. Woningbouwcorporaties zijn een belangrijke spil in de wijken om bij de mensen in lagere sociaaleconomische posities te komen. - Enthousiasme overbrengen - Richten op de mens met stenen in het achterhoofd 	<ul style="list-style-type: none"> - Verschillen tussen hoog en laag opgeleid overbruggen: hoe? - Gemeente is meer top-down - Prestatieafspraken vanuit fysieke domein: tegels, groen. - Verhalen en resultaten ophalen: wanneer is het genoeg?
Norma/Rosien	<ul style="list-style-type: none"> - Leefbaarheid vergroten - Verduurzamen van het project - Activering van bewoners - Lobby voor collectief financieren i.p.v. individueel in de zorg - Deuren openen binnen Driestroom 	<ul style="list-style-type: none"> - Financiële onafhankelijkheid: bijdrage van iedereen nodig om voortgang te behouden - Beeldvorming: wat is nu een nette tuin?

Janneke/Lenneke	<ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkelen van training - Deel uitmaken van een bredere beweging: bij elkaar op bezoek gaan en leren. 	<ul style="list-style-type: none"> - Financiële voortgang - Hoe zorg je ervoor dat je er samen (met alle partijen als groter geheel, geen losse partijen) voor blijft gaan?
Marthe/Jorine	<ul style="list-style-type: none"> - Kennis delen - Patronen ontdekken - Ontwikkelen, verbinden, ideeën en het netwerk verder brengen - Vertrouwen, kwetsbaar zijn en democratisch zijn belangrijke waarden 	<ul style="list-style-type: none"> - “Zachte kant”: zijn eigenschappen lef en kwetsbaarheid overdraagbaar? (persoonlijk leiderschap) - Overdraagbaarheid? - Wisselingen in personen - Hoe de energie erin te houden?
Mellany/Jan	<ul style="list-style-type: none"> - Meebewegen met wat er gebeurt, volgen - Verbinden van kennisinstelling aan initiatieven geeft erkenning en zichtbaarheid: “het bestaat”. - Onderzoek helpt ontwikkeling op gang 	<ul style="list-style-type: none"> - Hoe zijn de lessen breder te trekken?

Vervolg en afsluiting

- **Continuïteit en financiering** hangen boven het hoofd. Er liggen kansen in de koppeling tussen het sociale en fysieke domein.
- Een **beeldmerk**, bijvoorbeeld een logo, voor de Tuinbrigade kan helpen in het vergroten van de zichtbaarheid, ook naar buiten toe.
- **Delen van onderzoeksresultaten**: een leesbare en sprekende vorm is gewenst. Filmpje? Praatplaat?
- De te ontwikkelen **training** is bedoeld om in verschillende vormen te doen. Het gaat over de overdraagbaarheid en het kunnen inspireren door wat we binnen dit project doen.

De volgende leerbijeenkomst, de eindbijeenkomst, staat gepland op woensdag 6 december.